

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีระเบียบวิธีการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและตัวอย่าง ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กรอบแนวคิดของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ขั้นตอนที่ 1 กำหนดตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการ ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่าง ๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 25 อำเภอ 207 ตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) มีผู้ตอบรับเข้าร่วมโครงการและชุมชนมีความพร้อม ทั้งหมด 32 ตำบล และวิเคราะห์ศักยภาพได้เพียง 14 ตำบล 17 ชุมชน ที่มีศักยภาพที่สามารถแข่งขันในประชาคมอาเซียนได้ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพที่สามารถแข่งขันในประชาคมอาเซียนได้

ลำดับ	สินค้า	อำเภอ	ตำบล	ชื่อกลุ่มเกษตรกร
1	ลำไย	สารภี	ทต.หนองแฝก	กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผู้ปลูกลำไย
2	ลำไย	สารภี	ทต.ชมพู	กลุ่มเกษตรกรลำไยจัมโบ้
3	ลำไย	สันป่าตอง	อบต.ท่าวังพร้าว	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลท่าวังพร้าว
4	ลำไย	สันป่าตอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	กลุ่มเกษตรกรปลูกลำไยปลอดภัย
5	ลำไย	สันป่าตอง	อบต.บ้านกลาง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตร บ้านสันกอเกิด
6	เสาวรส	แม่อาว	อบต.บ้านหลวง	เกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสอินทรีย์

ที่มา: จากการวิจัย

ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพที่สามารถแข่งขันในประชาคมอาเซียนได้ (ต่อ)

ลำดับ	สินค้า	อำเภอ	ตำบล	ชื่อกลุ่มเกษตรกร
7	หอมหัวใหญ่	แม่วาง	อบต.บ้านกาด	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปลูกผักบ้านกาด (หอมหัวใหญ่)
8	หอมหัวใหญ่	สันป่าตอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่
9	ข้าวไรซ์เบอร์รี่	สันกำแพง	ทต.ออนใต้	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
10	ข้าวไรซ์เบอร์รี่	แมริม	อบต.ห้วยทราย	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์
11	ข้าวไรซ์เบอร์รี่	หางดง	ทต.น้ำแพร่พัฒนา	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์
12	ข้าวไรซ์เบอร์รี่	สันป่าตอง	ทต.บ้านแม่	กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์
13	ปลานิล	สารภี	ทต.ชมพู	กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู
14	ชา	แม่อาว	อบต.บ้านหลวง	กลุ่มเกษตรกรปลูกหมื่นลาหู่โฮมสเตย์
15	ผักสลัด	แม่อน	อบต.แม่ทา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก
16	ผักสลัด	สันทราย	ทต.สันป่าเปา	กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ
17	ผักสลัด	สันทราย	ทต.หนองหาร	เกษตรกรผู้ปลูกผักไฮโดรโปนิคส์

ที่มา: จากการวิจัย

3.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ประเภทของข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ 9 อำเภอ 17 ชุมชน และจัดกลุ่มเกษตรกรตามชนิดพืช 7 ชนิดที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ คือ (1) ลำไย (2) เสาวรส (3) หอมหัวใหญ่ และ (4) ข้าว (5) ปลานิล (6) ชา และ (7) ผักสลัด

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

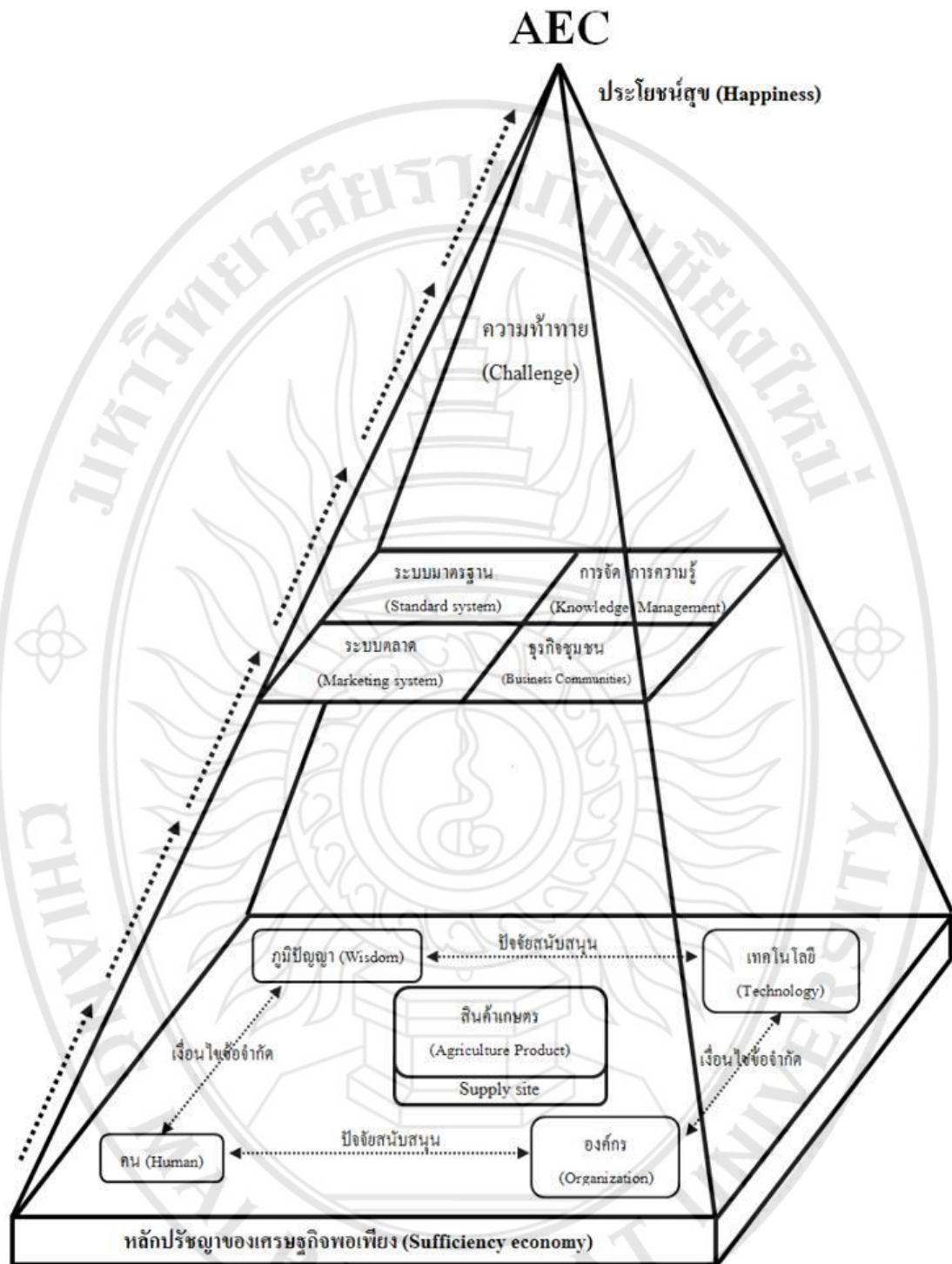
1) การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary analysis) ได้แก่ (1) บริบทของชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมา พื้นที่ อาณาเขต การปกครอง เศรษฐกิจ

สาธารณูปโภค และด้านการเกษตร (2) การศึกษาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร เช่น องค์ความรู้ในการผลิต การวางแผนในการจัดการฟาร์ม และบัญชีฟาร์ม การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ

2) การสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะเจาะจง (focus group discussion) เพื่อวิเคราะห์ประเด็นองค์ความรู้ในการผลิต ได้แก่ การเลือกใช้พันธุ์พืช (การคัดเลือกพันธุ์พืช) การจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย (การเตรียมดิน การจัดการน้ำ ดิน) การจัดการศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เทคนิคที่ใช้ในการจัดการ

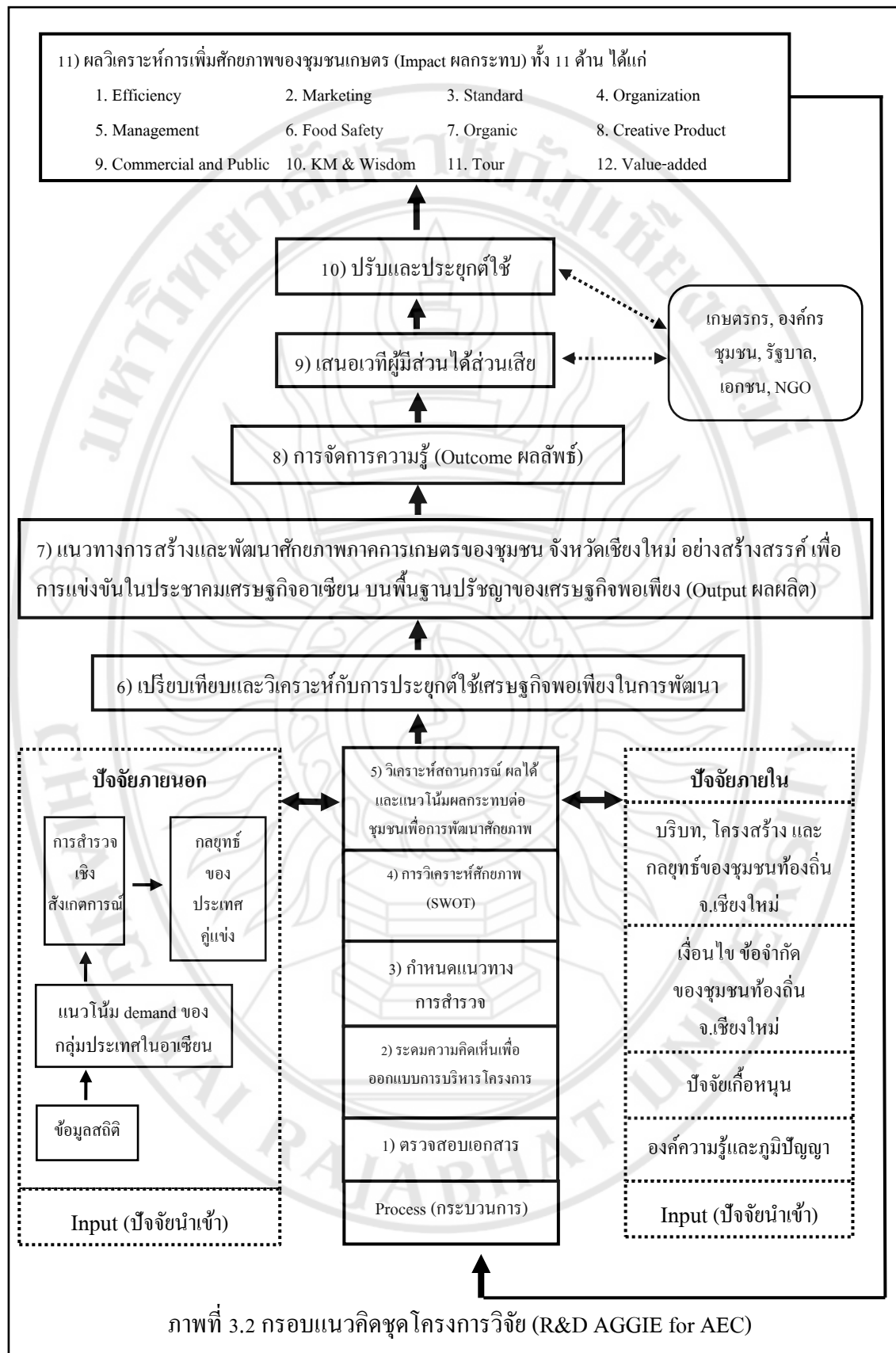
3.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน มีกรอบทฤษฎีชุดโครงการ (R&D AGGIE for AEC) ดังภาพที่ 3.1 กรอบทฤษฎีชุดโครงการ และ 3.2 กรอบแนวคิดชุดโครงการวิจัย

ภาพที่ 3.1 กรอบทฤษฎีชุดโครงการ

จากภาพที่ 3.1 แสดงกรอบทฤษฎีชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (R&D AGGIE for AEC)” โดยการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาในทุกกระบวนการของโครงการฯ โดยเริ่มจากแนวคิดการพัฒนาคน (Human) ซึ่งเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์กร (Organization) และเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) อีกทั้งการพัฒนาองค์กร (Organization) ยังถือเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) ยังเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ที่สำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทั้งปัจจัยสนับสนุนและเงื่อนไขข้อจำกัดในการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) ให้ยั่งยืนต่อไป แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) และภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีปัจจัย 4 ด้าน ที่เสริมหนุนและควบคู่กันไปในนั้นคือ ระบบมาตรฐาน (Standard system) ระบบตลาด (Marketing system) ความเป็นมาตรฐานของธุรกิจชุมชน (Business Communities) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นความท้าทาย (Challenge) ของภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ทั้งนี้กรอบแนวคิดของการวิจัยอาศัยแนวความคิด การวิเคราะห์เชิงระบบ และฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากภาพที่ 3.2 แสดงกรอบแนวคิดชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (R&D AGGIE for AEC)” โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (Input ปัจจัยนำเข้า) ได้แก่ บริบท โครงสร้าง กลยุทธ์ เงื่อนไข ข้อจำกัด ปัจจัยเกื้อหนุน องค์ความรู้และภูมิปัญญา เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นจึงได้วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (Input ปัจจัยนำเข้า) อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ แนวโน้ม demand ของกลุ่มประเทศในอาเซียน การสำรวจเชิงสังเกตการณ์ และกลยุทธ์ของประเทศคู่แข่ง ซึ่งข้อมูลปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกได้นำไปสู่การวางแผนกำหนดกระบวนการ (Process) ดำเนินงานของโครงการ 11 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ตรวจสอบเอกสาร
- 2) ระดมความคิดเห็นเพื่อออกแบบการบริหารโครงการ
- 3) กำหนดแนวทางการสำรวจ
- 4) การวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT)
- 5) วิเคราะห์สถานการณ์ ผลได้ และแนวโน้มผลกระทบต่อชุมชนเพื่อการพัฒนา
ศักยภาพ
- 6) เปรียบเทียบและวิเคราะห์กับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา
- 7) แนวทางการสร้างและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัด
เชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง (Output ผลผลิต)
- 8) การจัดการความรู้ (Outcome ผลลัพธ์)
- 9) เสนอเวทีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ เกษตรกร องค์กรชุมชน รัฐบาล เอกชน
และ NGO
- 10) ปรับและประยุกต์ใช้กับเกษตรกร องค์กรชุมชน รัฐบาล เอกชน และ NGO
- 11) วิเคราะห์การเพิ่มศักยภาพของชุมชนเกษตร (Impact ผลกระทบ) ทั้ง 12 ด้าน
ได้แก่

(1) การวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัด
เชียงใหม่ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน

(2) การวิจัยเพื่อพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่
ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน

- (3) การวิจัยเพื่อการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน
- (4) การส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ในประชาคมอาเซียน
- (5) การพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
- (6) การวิจัยเพื่อพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
- (7) การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน
- (8) การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
- (9) การวิจัยเพื่อต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
- (10) การจัดการความรู้ภาคเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน
- (11) การพัฒนาชุมชนเกษตรจังหวัดเชียงใหม่สู่การท่องเที่ยวระดับอาเซียน
- (12) การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

(1) ใช้การวิเคราะห์และประเมินผลเชิงระบบ (System analysis) ประกอบด้วย

Input ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยภายนอกคือ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ แนวโน้ม demand ของกลุ่มประเทศในอาเซียน การสำรวจเชิงสังเกตรณ และกลยุทธ์ของประเทศคู่แข่ง และปัจจัยภายในคือ บริบท โครงสร้าง กลยุทธ์ เงื่อนไข ข้อจำกัด ปัจจัยเกื้อหนุน องค์ความรู้และ ภูมิปัญญา เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

Process ได้แก่ ตรวจสอบเอกสาร ระดมความคิดเห็น กำหนดแนวทางการสำรวจ การ วิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT) และวิเคราะห์สถานการณ์ผลได้ และแนวโน้มผลกระทบต่อชุมชนเพื่อ การพัฒนาศักยภาพ

Output ได้แก่ แนวทางการสร้างและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัด เชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

Outcome ได้แก่ การจัดการความรู้จากทั้ง 12 โครงการย่อยได้แก่ 1) การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันใน อาเซียน 2) การพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการ แข่งขันในอาเซียน 3) การตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการ แข่งขันในอาเซียน 4) การส่งเสริมการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประชาคมอาเซียน 5) การพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 6) การพัฒนาและต่อยอด สินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 7) การ ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันใน อาเซียน 8) การพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 9) การต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้ เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 10) การจัดการ ความรู้ภาคเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน 11) การพัฒนาชุมชนเกษตรจังหวัดเชียงใหม่สู่การท่องเที่ยวระดับอาเซียน และ 12) มูลค่าเพิ่มของการ วิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน

Impact ได้แก่ วิเคราะห์การเพิ่มศักยภาพของชุมชนเกษตร ทั้ง 12 ด้าน คือ (1) การวิจัยเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีศักยภาพการแข่งขันใน

อาเซียน (2) การวิจัยเพื่อพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน (3) การวิจัยเพื่อการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน (4) การส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ในประชาคมอาเซียน (5) การพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (6) การวิจัยเพื่อพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (7) การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน (8) การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (9) การวิจัยเพื่อต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (10) การจัดการความรู้ภาคเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน (11) การพัฒนาชุมชนเกษตรจังหวัดเชียงใหม่สู่การท่องเที่ยวระดับอาเซียน และ (12) การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

(2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน และบริบทกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 7 ชนิด ได้แก่ (1) ลำไย (2) เสาวรส (3) หอมหัวใหญ่ และ (4) ข้าว (5) ปลานิล (6) ชา และ (7) ผักสลัด ด้วยการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ทราบปัจจัยที่ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่ม (จุดแข็งและโอกาส) กับปัจจัยที่ไม่ส่งเสริมศักยภาพของชุมชน (จุดอ่อนและอุปสรรค)

(3) การอภิปรายผล ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้สามารถอภิปรายผลการวิจัยให้ครอบคลุมทั้ง 12 ประเด็นของการวิจัย